

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА «АКТУАЛЬНІСТЬ ФІНЗВІТНОСТІ КОМПАНІЙ У ФОРМАТІ ВІДКРИТИХ ДАНИХ»

ВСТУП

Фінансова звітність юридичних осіб була і залишається одним із найбільш запитуваних наборів відкритих державних даних. У 2020 році Державна податкова служба оприлюднила набір даних, який містить баланси та звіти про фінансові результати більш ніж 430 тисяч юридичних осіб. Набір даних не містив окремі поля фінансової звітності (ПІБ головного бухгалтера, середня кількість співробітників), дані за роки до 2020. Крім того, не були оприлюднені дані юридичних осіб на спрощеній системі оподаткування, обліку і звітності, розпорядником яких є Державна служба статистики.

Ця аналітична записка має на меті дослідити наявні кейси використання цього набору даних та окреслити потенціал застосування тих даних, що досі не оприлюднені. Джералами стали усні і письмові інтерв'ю з користувачами даних та онлайн-опитування.

Наступні чотири розділи описують кейси використання фінансової звітності різними групами користувачів. В останньому розділі наведено додаткові можливості, які їм надасть розширення наявного набору даних.

БІЗНЕС

ПРОТИДІЯ ШАХРАЙСТВУ

За статистикою, лише 15% компаній не стикаються з шахрайськими діями. Причиною, частіше за все, стають ненадійні клієнти або постачальники. Прискіпливі перевірки бекграунду контрагентів ще до початку співробітництва можуть допомогти цьому запобігти. В Україні вже існує чимало сервісів, які пропонують клієнтам перевірку ризик-факторів контрагентів, таких як перебування в санкційних списках, податкові борги, зв'язки з сумнівними особами тощо. Фінансова звітність добре вбудовується в цю схему, адже дозволяє перевірити платоспроможність клієнтів та здатність постачальників виконати контракти. На ринку також представлені кілька продуктів, які пропонують фінансовий скоринг на основі даних фінансової звітності. Використання таких сервісів та автоматизація перевірок за допомогою API дозволяє бізнесу уникнути втрат грошей і часу через шахрайські дії.

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ

Законодавство про запобігання відмиванню коштів (AML) зобов'язує суб'єктів первинного фінансового моніторингу (банки, фінансові компанії, нотаріуси тощо) дізнаватися про фінансовий стан своїх клієнтів. На практиці це означає вимогу до кожного нового клієнта надати фінансову звітність, зазвичай у формі завірених ксерокопій. Доступність фінансової звітності у формі відкритих даних дозволила автоматизувати цей процес: тепер суб'єкти фінансового моніторингу можуть перевірити фінансовий стан клієнтів онлайн або за допомогою запиту по API та не витрачати час своїх клієнтів.

МАРКЕТИНГ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКІВ

Компанії потребують якісної інформації про ринки, на яких вони працюють. Фінансова звітність у поєднанні з даними ЄДР про види діяльності та географічне розташування допомагає сформувати перелік потенційних клієнтів та відслідковувати ринкові тренди.

ЖУРНАЛІСТИ ТА АНТИКОРУПЦІОНЕРИ

У центрі журналістських та антикорупційних розслідувань – зазвичай гроші, тому доступна фінансова звітність компаній значно полегшує підготовку таких матеріалів. За словами журналістів, перевірка фінансового стану компаній зараз стала майже щоденною практикою. Перевіряючи фінансову звітність, журналісти намагаються побачити масштаби діяльності компанії, ознаки її фіктивності, фінансову спроможність, ознаки ухилення від податків. Типовим кейсом використання також є перевірка інформації про держслужбовців, які нібито живуть за рахунок бізнесу членів своїх сімей. Прикладом використання фінансової звітності в журналістиці є сюжет bihus.info про будівництво сховищ боєприпасів, який подивилися 293 тисяч глядачів.

Важливо, що оприлюднення фінансової звітності також дало поштовх невеликим регіональним виданням і ГО. Вони, зазвичай, не мають таких зв'язків, як столичні антикорупційні організації, а тому стикаються з більшими викликами під час підготовки матеріалів. Доступна фінансова звітність дозволяє їм створювати релевантні матеріали про діяльність місцевої влади, бізнесу та комунальних підприємств. Прикладами таких матеріалів є стаття дніпровської газети «Лица» про великі збитки паркувального монополіста або розслідування волинського ГО «Сила правди» щодо статків народного депутата Ігоря Палиці.

3. Чи готові ми до війни: що з арсеналами на МІЛЬЯРД?

4. Фірма-монополіст, яка в Дніпрі збирає гроші з парковок - фактично банкрут

5. «Буковель», ТРЦ по всій країні, тисячі гектарів землі: що міг би задекларувати Ігор Палиця

ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ

Територіальні громади, в основному, зацікавлені в залученні інвестицій та створенні нових виробництв у своїх межах. Бізнес, у свою чергу, очікує на сприяння місцевої влади: виділення земельних ділянок, оренду приміщень тощо. У комунікації між бізнесом та територіальною громадою присутня інформаційна асиметрія: бізнес може обіцяти інвестиції та створення робочих місць, а громада не може проконтролювати виконання таких обіцянок чи то спроможність бізнесу їх виконати.

Доступність фінансової звітності компаній дозволяє місцевій владі забезпечити чесний та прозорий діалог із потенційними інвесторами й обговорювати перспективи розвитку з урахуванням попередніх успіхів цих інвесторів.

Прикладом такого використання фінансової звітності є кейс Теплодарської територіальної громади Одеської області, до якої неодноразово зверталися інвестори з проханнями виділити земельні ділянки та приміщення на промисловому майданчику для організації високотехнологічних виробництв. Проте після перевірки виявилось, що компанії не мають фінансової спроможності забезпечити створення таких виробництв.

3. Чи готові ми до війни: що з арсеналами на МІЛЬЯРД?

4. Фірма-монополіст, яка в Дніпрі збирає гроші з парковок - фактично банкрут

5. «Буковель», ТРЦ по всій країні, тисячі гектарів землі: що міг би задекларувати Ігор Палиця

ДОСЛІДНИКИ

Емпіричні дослідження в сучасній економіці проводяться за допомогою статистичних методів, які називаються економетрикою. Ці методи потребують великої кількості даних, зокрема і мікроданих про компанії. Фінансова звітність компаній широко використовується в таких галузях економіки, як промислова організація, макроекономіка, міжнародна торгівля тощо. Вона дозволяє аналізувати, як компанії реагують на зміни в державних політиках і економічні шоки. Прикладами таких досліджень є демонстрація негативного впливу імпорто-експортних обмежень на продуктивність українських харчових компаній або спостереження, що компанії українців з політичним впливом найбільші за розміром та найменш продуктивні.

Вчені і дослідники в Україні традиційно використовують закордонні бази фінансової звітності, що містять дані про українські компанії. Вартість доступу до таких баз становить тисячі доларів на рік, а походження даних у них достеменно невідоме. Також існує практика використання даних, придбаних на чорному ринку. Висока вартість даних дозволяє працювати з ними лише окремим (в основному недержавним) дослідницьким інституціям. Доступні фінансові показники компаній можуть заощадити цим інституціям кошти на оплату «сірих» та «чорних» даних. Системно недофінансованим державним навчальним закладам та дослідницьким центрам відкриті дані дозволяють почати використовувати їх у дослідженнях і краще готувати студентів у галузі емпіричної економіки.

Оприлюднений наразі набір даних лише обмежено придатний для використання в дослідженнях. Емпірична економіка часто потребує багаторічних спостережень, які дозволяють досліджувати вплив політик і економічних шоків на фінансові показники компаній.

6. Shepotylo, O., Vakhitov, V., Movchan, V. & Panga, M. (2022) Non-tariff measures and productivity of Ukrainian food-processing firms. *Journal of Agricultural Economics*, 73, 234– 256.

7. Balabushko, Oleksii; Betliy, Oleksandra; Movchan, Veronika; Piontkivsky, Ruslan; Ryzhenkov, Mykola. 2018. Crony Capitalism in Ukraine : Relationship between Political Connectedness and Firms' Performance. Policy Research Working Paper; No. 8471. World Bank, Washington, DC. © World Bank.

ПОТЕНЦІАЛ РОЗШИРЕННЯ НАБОРУ ДАНИХ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Як було згадано у розділі «Вступ», частина даних фінансової звітності досі не оприлюднена. Нижче наведені популярні серед користувачів запити на розширення набору даних, можливі кейси застосування нових даних та відсоток користувачів, які потребують таких даних за даними проведеного онлайн-опитування.

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ КОМПАНІЙ НА СПРОЩЕНІЙ СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ

Потребують 97% опитаних

- **Бізнес:** якісна аналітика ринків, на яких домінують «спрощенці» (напр., сільське господарство, роздрібна торгівля), додаткові можливості для перевірки контрагентів;
- **Дослідники:** можливість проводити дослідження з фокусом на малому і середньому бізнесі;
- **Журналісти і антикорупціонери:** більше можливостей для розслідувань.

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЗА РОКИ ДО 2020

Потребують 82% опитаних

- **Бізнес і територіальні громади:** аналіз ринкових тенденцій у часі, виявлення компаній, які працюють лише на державних закупівлях;
- **Дослідники:** дослідження ефектів у динаміці, збільшення потужності статистичних моделей;
- **Журналісти:** можливість розслідувати події, що сталися до 2020 року;

КВАРТАЛЬНА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ

Потребують 76% опитаних

- **Бізнес:** перевірка поточного фінансового стану контрагентів, а не фінансового стану за минулий рік;
- **Дослідники:** зменшення втрати ефектів у статистичних моделях через наявність шоків, які взаємокомпенсуються;

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Потребують 79% опитаних

- **Бізнес:** якісніший фінансовий скоринг;
- **Дослідники:** розширення переліку питань, які можуть бути проаналізовані;
- **Журналісти:** додаткові індикатори фіктивності підприємств;

СЕРЕДНЯ КІЛЬКІСТЬ СПІВРОБІТНИКІВ ТА ПІБ ГОЛОВНОГО БУХГАЛТЕРА

Потребують 62% опитаних

- **Бізнес і журналісти:** додаткові індикатори фіктивності компанії, побудова зв'язків між компаніями;
- **Дослідники:** використання кількості співробітників для оцінки розміру компаній, аналіз продуктивності праці;
- **Територіальні громади:** прогноз кількості нових робочих місць та податкових надходжень від ПДФО.

8. За даними онлайн-опитування (N=34)

9. 26% опитаних стикались з відсутністю даних по компанії один чи два рази, 71% стикаються з цим регулярно.